

Fra børnehavebarn til skolebarn

- Mål og principper for den gode overgang fra dagtilbud til skole

Et skriv til dig, der er med til at sende børnehavebørn afsted i skole og dig, der tager imod nye skolebørn efter sommerferien

Indledning

Med denne skrivelse er det hensigten at skabe et øget fokus på den overgang, der er mellem børnehave og skole i Kalundborg kommune. Meget er allerede kendt og praktiseres flere steder i kommunen, ligesom der kan drages paralleller til andre indsatsområder og strategier i kommunen f.eks. vedrørende stærke børnefællesskaber. Dette er således en opsamling af de indsatser, der allerede finder sted i kommunen og den viden, vi allerede har. Skrivelsen er ment som en inspiration såvel som en guideline i forhold til at fastholde et samarbejde, hvor man arbejder struktureret og dynamisk med den gode overgang ud fra en gensidig aftale.

Baggrund for arbejdet med den gode overgang

Overgangen fra børnehave til skole er en af flere livsovergange i børn og unges liv. En livsovergang er kendetegnet ved, at den indebærer væsentlige forandringer i barnets liv, fordi barnets identitet, relationer og rolle grundlæggende forandres på én gang. En god overgang er, når der er fokus på barnets kompetencer, fællesskaber og nærmeste udviklingszone.

Hvordan børn klarer sig i forbindelse med overgangen afhænger af en lang række forhold i børnenes omgivelser. For ikke så mange år tilbage var der generelt meget lidt viden på området, og det

havde hverken den store pædagogiske, politiske eller forskningsmæssige interesse. I takt med at man er blevet opmærksom på, at børns problemer i skolen ofte starter tidligt og kan udspringe af selve skolestarten, er både den politiske og forskningsmæssige interesse for emnet vokset.

I dag ved vi, at de første uger i skolen sætter grundtonen for barnets oplevelse af sig selv i det nye miljø. At barnet kan etablere og vedligeholde relationer har stor betydning for skolestarten. Vi ved også, at læring opstår i relationen mellem barnet og dets omgivelser. Læring forstås som situeret og kontekstafhængig og er mere end færdigheder, såsom at kunne holde på en blyant, klippe med en saks eller kunne snøre sine snørebånd. De børn, som klarer sig bedst i overgangen fra dagtilbud til skole, er dem, som er motiverede for at lære og aktivt opsøger mulighederne for at bruge deres evner. Forskningsmæssigt peges der på, at elementer som fordybelse, kontekstflæsning og impuls kontrol er centrale. Det er for eksempel vigtigt, at barnet forstår, at der stilles forskellige krav til dets deltagelse i forskellige sammenhænge.

Arbejdet med den gode overgang forudsætter et tæt samarbejde mellem mange forskellige aktører, da børnene i én institution ofte fordeles ud til mange forskellige skoler. Her kan det være nødvendigt for institutionerne at have fokus på udvalgte skoler, hvor flest børn skal hen. Desuden er det vigtigt at huske, at skoleforberedende aktiviteter ikke nødvendigvis behøver være rettet mod en specifik skole. Det er ikke kun kommunale aktører, som er involverede i børns overgang fra børnehave til skole. Kalundborg Kommune har en stor andel af børn, som går i private daginstitutioner og skoler. De private aktører er ikke på samme måde som de kommunale forpligtede til at arbejde med den gode overgang. Dette stiller således særligt store krav til evnen til samarbejde på tværs af aktører, så man sikrer, at alle børn, der på et tidspunkt er tilknyttet et kommunalt tilbud, får en god overgang fra børnehave til skole.

Vi professionelle har i den forbindelse en væsentlig rolle i forhold til, at overgangen bliver så positiv som overhovedet mulig. Derfor har vi i Kalundborg Kommune arbejdet fokuseret på børns overgang til skolen, med fokus på børnenes egen deltagelse, forældre som centrale medspillere og det professionelle samarbejde for overgangen. Vi skal i overgangen skabe miljøer, der øger og tilgodeser alle børns forudsætninger. Vi skal gå til opgaven professionelt og med stor indlevelse og altid i et tæt samarbejde med børnenes forældre.

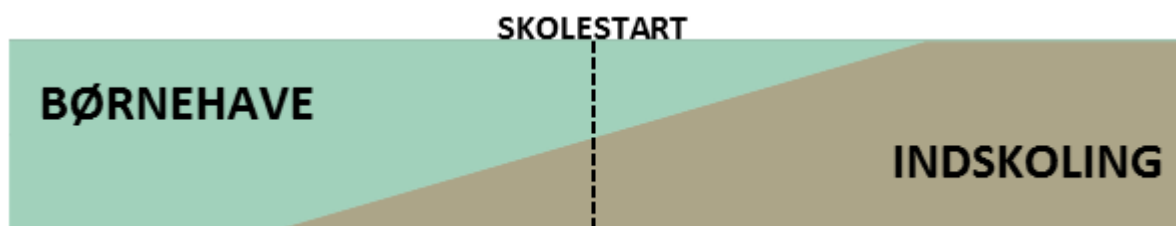
Med udgangspunkt i disse overvejelser er der sat et overordnet mål for indsatsen med at skabe gode overgange fra børnehave til skole:

Mål

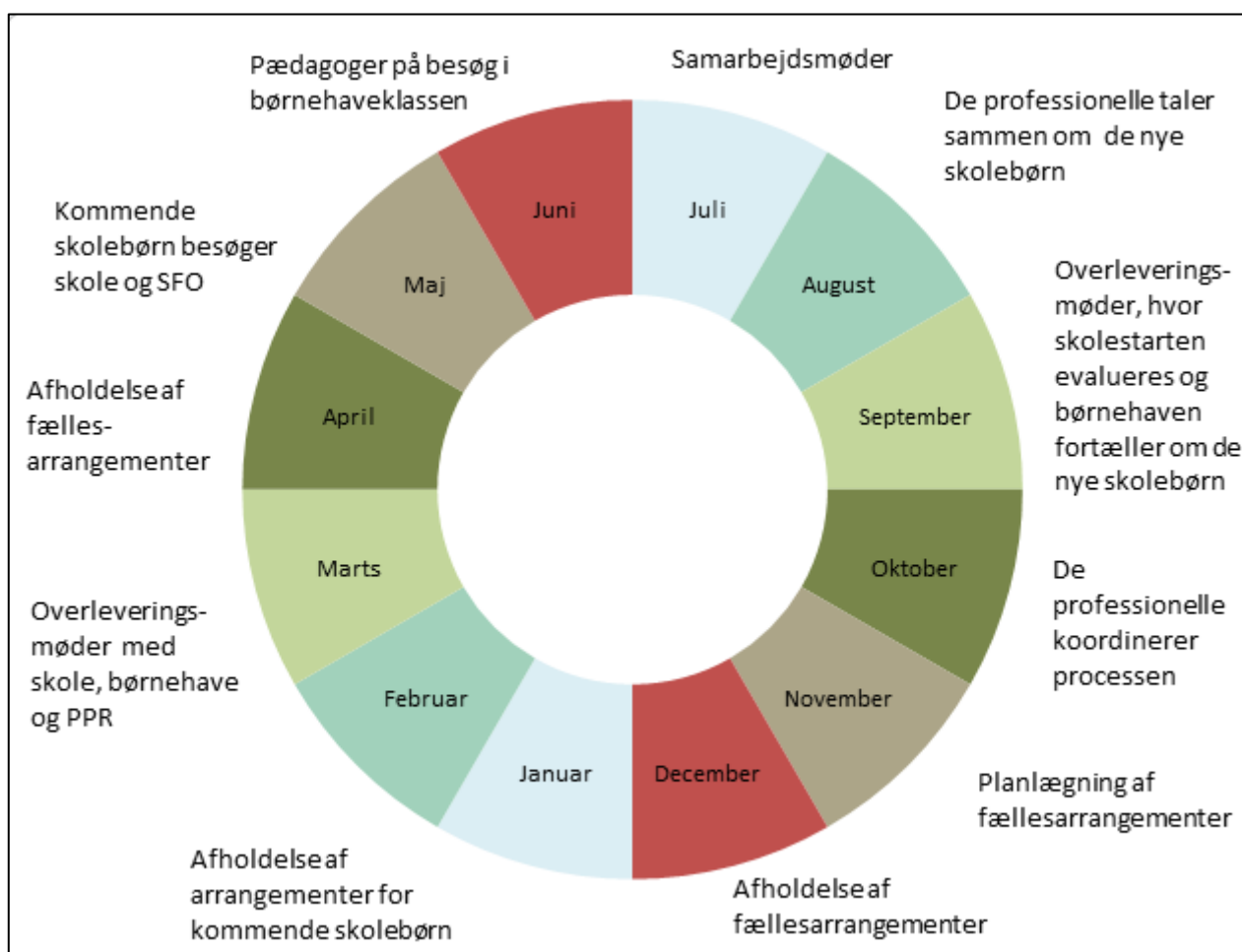
Der skabes rammer for, at alle børn er aktive deltagere både socialt og fagligt i egen overgang.

Den gode overgang som en kontinuerlig proces

Arbejdet med at skabe gode overgange skal forstås som en kontinuerlig proces, der konstant er i gang, og som tager lang tid. Illustrationen herunder skal vise, at der er en lang periode, hvor barnet er i en overgangsperiode og der er behov for, at børnehaven og skolen samarbejder om at give barnet en positiv oplevelse med at starte i skole.

Den gode overgang kan også illustreres ved et årshjul. Årshjulet herunder viser eksempler på aktiviteter, som kan foregå i de forskellige faser af overgangen; fra barnet indleder sit sidste år i børnehaven, indtil barnet starter i skole og gennem barnets første år i skolen. Årshjulet synliggør, hvordan dette er en ny måde at tænke overgange på, som noget der i langt højere grad foregår over tid og hvor børneperspektivet i høj grad bliver sat i spil. Årshjulet er beregnet som et praktisk værktøj, der for det første hjælper med at se overgangen fra børnehave til skole som en dynamisk proces og for det andet giver et konkret billede af selve processen. De enkelte aktiviteter i årshjulet og rækkefølgen for dem planlægges lokalt med udgangspunkt i det, der giver mening i den lokale kontekst. Det er f.eks. op til den enkelte daginstitution at vælge, om man vil organisere sig med førskolegrupper for de ældste børnehavebørn eller om man vil arbejde med skoleforberedende aktiviteter på tværs af børnegrupper. Det vigtigste er, at der arbejdes kontinuerligt og systematisk med den gode overgang over hele året.

Det anbefales, at praksis for den gode overgang beskrives i lokale samarbejdsaftaler mellem de enkelte daginstitutioner og skoler. Det væsentlige er, at årshjulet og samarbejdsaftalerne afspejler nærværende mål og principper. Dette kommer til udtryk gennem et fælles sprog om nøglebegreber som læring, udvikling, støtte og opmærksomhed. Desuden er det afgørende, at den lokale samarbejdsaftale omfatter alle børn i skoledistriktet. Det er også vigtigt, at man gør det klart i samarbejdsaftalen, at det er en fælles opgave mellem daginstitution og skole og at man fra starten udpeger én eller flere ansvarlige tovholdere for processen.

Principper for den gode overgang

Overgangen fra børnehave til skole indebærer, at barnet siger farvel til en tryk børnehave - og måske den bedste ven gennem flere år - for at starte i 0. klasse på en skole, hvor stort set alt er nyt og hvor barnets forventninger ofte er rigtig store. For at sikre, at alle børn i Kalundborg Kommune bistås på bedste vis i denne overgang, fastsættes her fire principper, som har til formål at styre arbejdet med at skabe gode overgange i den rigtige retning. De fire principper er:

Helhed og sammenhæng

Det er forældrene, der følger barnet gennem hele dets liv. Derfor er det forældrenes ansvar at skabe tryghed, helhed og sammenhæng gennem hele barnets opvækst. I den sammenhæng er det vigtigt, at alle børn oplever en sammenhæng mellem børnehaven og skolen. Denne sammenhæng skabes bl.a. gennem et fælles sprog, en fælles værdiforståelse mellem forældrene og personalegrupperne i hhv. børnehave og skolen og et løbende samarbejde. Der skal i overgangen fra børnehave til skole fokus på barnets perspektiv bl.a. ved at spørge ind til de håb, drømme og forestillinger, som barnet kan have om skolen og dem selv i skolen.

Stærke børnefællesskaber

Børns sociale og faglige læring sker i fællesskaber. Derfor er det en professionel opgave at sikre det enkelte barns aktive deltagelse i de fællesskaber, de er en del af. Den gode overgang skal bidrage til, at alle børn er deltagere både socialt og fagligt i børnehaven, i skolen og i de aktiviteter, der tilrettelægges i overgangen fra børnehave til skole.

Professionalisme

Det er de voksnes ansvar - dem som er en del af og i kontakt med barnet i overgangen fra skole til børnehave - i et inddragende samarbejde med forældrene at skabe rammer, der sikrer, at overgangen fra daginstitution til skole kan foregå i en tryk atmosfære, så børnene får mulighed for at vokse med de nye udfordringer. De professionelle skal møde børnene på deres eget niveau og sammensætte et pædagogisk tilbud på en måde, så børnene kan trives og udfolde sig bedst muligt.

Dialog

Det er vigtigt, at der foregår en ligeværdig dialog mellem de forskellige interessenter. Det gælder både dialogen mellem de professionelle (lærere og pædagoger), mellem de professionelle og forældrene, mellem de professionelle og børnene samt mellem forældrene og børnene. Alle interessenterne har forventninger til hinanden og hver for sig har de ideer til og synspunkter omkring, hvordan de bedst støtter børnenes trivsel og udvikling. Derfor skal der i dialogen lægges vægt på de krav, faglighed, bekymringer og forventninger, der kan være i overgangen.

Fokusområder og mål for den gode overgang

For at skabe den gode overgang fra dagtilbud til skole er det væsentligt at have fokus på både børn, forældre og medarbejderes forventninger til og oplevelser med overgangen. I dette afsnit beskrives tre fokusområder for arbejdet med den gode overgang, som tager udgangspunkt i henholdsvis et børne-, forældre- og medarbejderperspektiv. De tre fokusområder er *barnets deltagelse, forældrene som centrale medspillere og det professionelle samarbejde*. Under hvert

fokusområde beskrives en række mål for indsatsen og en række eksempler på god praksis. Det er vigtigt at understrege, at der ikke er en facitliste for den gode praksis, men at eksemplerne kan bruges som inspiration til hvilke konkrete aktiviteter, der kan iværksættes for at nå målene.

Barnets deltagelse

Forventninger, håb og drømme betyder meget for børns overgange. De voksne, det være sig både forældre og professionelle, skal hjælpe børnene fra deres trygge børnehaveliv over i en helt ny skoleverden, som børnene ofte har uklare forventninger til. Vi skal derfor være nysgerrige på og tale med dem om, hvilke forventninger og forestillinger, de har gjort sig - og vi skal være med til at gøre dem så realistiske som muligt. Indsatsen på dette fokusområde skal bidrage til at nå følgende mål:

Mål

Børnene har kendskab til - og inddrages i deres skolestart.

Børnene høres i beslutninger om egen overgang med udgangspunkt i deres egne forestillinger, forventninger og håb til skolen.

Børnene oplever, at de voksne tager ansvar for og støtter deres reelle deltagelse i fællesskaberne både før de begynder i skole, i forbindelse med deres overgang og i skolen.

Barnets deltagelse i overgangen kan blandt andet understøttes af fælles arrangementer i børnehaven og skolen. Herunder ses en række eksempler på god praksis, som kan fremme de ovenstående mål.

Eksempler på god praksis

Børnehaven laver initiativer for de ældste børn i forhold til at forberede dem på det, der skal ske, når de starter i skole. Det kan f.eks. være aftaler mellem børnehaven og skole om, at børn fra 0. klasse kommer på besøg i børnehaven og fortæller om deres oplevelser af at gå i skole.

Børnehaveklasselederen kommer på besøg i børnehaven og snakker med børnene og laver skoleaktiviteter f.eks. leger lege fra skolen, snakker om det at gå i skole, leger skole en dag eller andet.

De kommende skolebørn tager på besøg i den nuværende børnehaveklasse, hvor de kan se, hvordan det er at gå i skole og lære skolen og de voksne bedre at kende.

Der arrangeres legeaftaler og arrangementer med andre børnehaver i samme skoledistrikt. Her får børnene mulighed for at lære andre børn at kende, som skal starte i den samme skole.

Der afholdes arrangementer mellem børnehaven og skole, hvor de kommende skolebørn deltager i f.eks. teaterforestillinger, idrætsarrangementer, aktivitetsdage mv.

Børnene tager forskelligt materiale (f.eks. den røde kuffert), som de har lavet i børnehaven, med i skole, således at de voksne i skolen kan få et indtryk af barnet.

God praksis viser, at jo tidligere børn får mulighed for at øve nye og anderledes sproglyde, desto bedre tilegner de sig dem. F.eks. kan børnehaven lave aftaler med skolen om, at de ældste børn får læst den samme bog som børnene i 0. klasse gør på skolen. Dette kunne også være sange og lege.

Forældrene som centrale medspillere

Forældrene er barnets trygge fundament i overgangen fra børnehave til skole. Derfor inddrages forældrene så tidligt som muligt som aktive samarbejdspartnere i forbindelse med børnenes overgang. Forældrenes engagement og opbakning rummer stort potentiale.

Jo bedre samarbejde med forældrene, desto bedre overgang for barnet og jo mere forældrene ved, des bedre kan de hjælpe barnet i overgangen. Børnehaven og skolen har derfor en vigtig opgave i at informere forældrene om overgangen og om hvad det vil sige at gå i 0. klasse. En tæt dialog med forældrene om deres rolle og konkrete opgaver i forbindelse med overgangen er en væsentlig forudsætning for en god skolestart. Målene for arbejdet med dette fokusområde ses herunder.

Mål

Forældrene inddrages i arbejdet med at skabe grobund for børnefællesskaber i overgangen til skole.

Forældrene introduceres til gode råd i forhold til, hvordan de er medspillere og medansvarlige i overgangen til skole.

Forældrene medvirker til at skabe sammenhæng i overgangen fra børnehave til skole.

Forældrene er aktive og ligeværdige medspillere i deres barns læring og fællesskab.

Forældrene ved, hvad der forventes af dem.

For at nå disse mål kan der iværksættes en række tiltag i forbindelse med barnets overgang fra dagtilbud til skole. Nedenfor ses nogle eksempler på god praksis, der kan bidrage til at forældrene inddrages som centrale medspillere i den gode overgang.

Eksempler på god praksis

Børnehaven og skolen holder i fællesskab overleveringssamtale med forældrene.

Børnehaven og skolen holder i fællesskab et fyraftensmøde på skolen for forældrene til de ældste børn i børnehaven. Her beskriver børnehaven rammerne for den sidste tid i børnehaven og fortæller om overgangsaktiviteter osv. Skolen fortæller om skolens grundlag og starten i 0. klasse, herunder om forventninger og skoleparathed.

Der afholdes arrangementer, hvor de kommende skolebørn og deres forældre kommer over på skolen og "leger skole".

Der udsendes fælles informationsmateriale fra børnehaven og skolen, som beskriver, hvordan forældrene kan støtte op omkring barnets overgang fra børnehave til skole; herunder hvordan man taler om børnehaven og skolen derhjemme.

Børnehaven vejleder tidligst muligt forældrene i, hvordan de kan understøtte udviklingen af barnets kompetencer derhjemme, således at barnet er klædt på til skolestart (evt. i samarbejde med Børn og Familie).

Det professionelle samarbejde

En væsentlig forudsætning for, at børn får en god overgang fra børnehave til skole er, at de professionelle taler sammen og er enige i, hvad der kendetegner den gode overgang samt hvad deres rolle og ansvar er heri. Det er vigtigt, at der er sammenhæng mellem børnehaven og skole, så børn og forældre er forberedte, har afstemt forventninger og er trygge ved skolestart.

Det er de professionelles ansvar at tilbyde en god overgang til skolen. Det handler om at få sagt ordentligt farvel til børnehaven, og om at få tilrettelagt læring og læringsmiljøer i 0. klasse, som tager højde for børnenes forskellige forudsætninger. Det handler desuden om, at de professionelle

er bevidste om, at børnehave og skole naturligt nok har forskellige pædagogiske tilgange og kulturer, og at dette kan være en udfordring for barnet. Der skal skabes rammer, så alle børn gives mulighed for at vokse med de nye udfordringer. I forhold til det professionelle samarbejde arbejdes der hen imod følgende mål:

Mål

De professionelle har så godt kendskab til hinandens pædagogiske grundlag, at de reelt kan bygge bro for barnet.

De professionelle møder børnene på deres eget niveau og sammensætter et pædagogisk tilbud på en måde, så børnene kan trives og udfolde sig bedst muligt.

Der aftales rammer for overlevering omkring det enkelte barn, hvor forældrene deltager i videst muligt omfang.

Samarbejdet organiseres så forældrene reelt har mulighed for at deltage.

Der er overensstemmelse mellem, hvad barnet lærer i børnehaven og hvad skolen forventer, at barnet skal kunne. F.eks. om de skal lære store eller små bogstaver, hvad de sociale spilleregler er osv.

I tabellen herunder ses eksempler på, hvilke konkrete aktiviteter, som kan bidrage til at fremme målene for det professionelle samarbejde.

Eksempler på god praksis

Børnehaven arbejder med læreplaner i forbindelse med overgangen mellem børnehave og skole. I forbindelse med overleveringssamtalerne tages udgangspunkt i kompetencehjulet. Herved får skolens medarbejdere hurtigt indblik i det enkelte barns ressourcer.

Der laves samarbejdsaftaler med udgangspunkt i årshjulet, hvor fælles værdier og mål for samarbejdet mellem børnehave og skole skrives ned.

Børn og pædagoger fra de omkringliggende børnehaver mødes en gang ugentligt eller et bestemt antal gange på en lokal legeplads. Her inddrages børnene i grupper på tværs af institutioner, alt efter hvilken skole de forventes at skulle starte i.

Børnehaven og skolen afholder årlige møder, hvor man præsenterer og drøfter hinandens pædagogiske grundlag.

Børnehaven udarbejder handleplaner på baggrund af kompetencehjulet, som følger barnet i skolen.

Børnehaven og skolen deltager i evalueringssamlinger om overgangen. På møderne drøftes, hvad der er gået godt og hvad der kan forbedres.

God praksis er at tage hensyn til børnenes nære relationer, f.eks. i overleveringssamtaler, aktiviteter og klassedannelse.

Børnehaven kender til de faglige krav i børnehaveklassen og skolen understøtter børnehavens arbejde med at forberede børnene på den faglige undervisning.

Opsamling: Et gensidigt forpligtende samarbejde

Med udgangspunkt i dette skriv forpligter skoler og dagtilbud sig til at samarbejde om at nå de opstillede mål for den gode overgang fra børnehave til skole. Der er forskel på, hvor omfattende dette samarbejde har været indtil nu, og derfor lægges der også op til stor metodefrihed og mulighed for både at fastholde og forny de lokale indsatser, der allerede arbejdes med. Skoler og dagtilbud ønsker dog at forpligte hinanden til, at der altid laves samarbejdsaftaler mellem de skoler

og institutioner, hvor et væsentligt antal børn overgår. Formen på samarbejdsaftalen kan tilpasses det lokale behov.